

θαυμασίας ἐσωτερικῆς διοργανώσεως ἐνισχύσαντες τὴν μερίδα, καταστήσαντες αὐτὴν ἐπίφοβον καὶ ἐπικίνδυνον. Ἄλλὰ καὶ παρὰ ταῦτα ἡ ἐργατικὴ μερίς, στερουμένη ἰσχύος ἐν τῇ πολιτείᾳ, διὰ καταλλήλων μέσων πολεμουμένη, ἤθελεν ἀπολέσῃ πᾶσαν σημασίαν καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ, εἰ μὴ παρίστατο αἰφνης ἐπίκουρος. Ἦτο ὁ Βίσμαρκ, ὁ ἀρχιγραμματεὺς τῆς Βορείου Γερμανικῆς Ὁμοσπονδίας, ὁ δὺς πολιτικὴν ζωὴν εἰς τὴν ἐργατικὴν τάξιν, προκηρύξας τὴν ἄμεσον καθολικὴν ψηφοφορίαν, τὸ πρόγραμμα τοῦ Lassalle, κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ βορείου γερμανικοῦ κοινοβουλίου· ἐζήτησε νὰ πολεμήσῃ τὴν τρίτην τάξιν, τοὺς φιλελευθέρους, ἐπισείων κατ' αὐτῶν τὸ φάσμα τῆς τετάρτης τάξεως, τῶν ἐργατῶν.

Τὸ πολιτικὸν μηχανήμα ἐθριάμβευσεν ἐπὶ τινὰ χρόνον· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα. . . ὁ ἀρχιγραμματεὺς τῆς αὐτοκρατορίας, ὁ Μεφιστοφελῆς τῆς γερμανικῆς πολιτικῆς ἐν τῷ ἀγῶνι, ὃν διεξῆγε κατὰ τῆς κοινωνικῆς μερίδος, ἣν προήγαγεν εἰς πολιτικὴν ζωὴν, ἠδύνατο ν' ἀναμνησθῇ ἀρχαίας γερμανικῆς παροιμίας.

Ὁ σπείρων ἄνεμον θερίζει τρικυμίας! . . .

Ε΄.

Ἡ ἀποτυχία τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848 ἐπήνεγκε τὸν θρίαμβον τῆς πολιτικῆς ἀντιδράσεως καὶ ἐν Γερμανίᾳ. Τὸ φιλελεύθερον κόμμα, μάτην ἀγωνισθὲν νὰ ἐγκαταστήσῃ τὰ δόγματα αὐτοῦ καὶ τὰς θεωρίας, κατατροπωθὲν ὑπὸ τοῦ ὀπισθοδρομικοῦ κόμματος, εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐξακολουθήσῃ μετὰ μείζονος πείσματος, μετὰ ζωηροτέρας εὐσταθείας τὴν πάλιν ὑπὲρ τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν, ὑπὲρ τῆς εἰσαγωγῆς πραγματικοῦ ἀντιπροσωπικοῦ πολιτεύματος, ἰδίᾳ

ἐν Πρωσσίᾳ, ἣτις, οὕσα ἡ μεγίστη τῶν γερμανικῶν πολιτειῶν, παρεῖχε τὴν ἀναγκαίαν ὄθησιν εἰς τὸν πολιτικὸν βίον τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Γερμανίας. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἡ πολιτικὴ πάλη ὑπῆρξε ζωηρά, ἀμείλικτος μεταξὺ τῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ φιλελευθέρου κόμματος. Ἡ μὲν ἐξεπροσώπει τὸ ἀρχαῖον καθεστῶς, τὴν τιμαριωτικὴν εὐγένειαν ἐν τῇ πεισμονῇ περὶ τὴν τήρησιν πάσης κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς παραδόσεως. Ἦτο ἡ σχολὴ τοῦ Stahl, ἡ σχολὴ τοῦ Mantouffel ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ ἀγερωχίᾳ, ἐν ὅλῃ τῇ ἀποστροφῇ κατὰ πάσης προόδου, κατὰ πάσης ἀποπειρας πρὸς πολιτογράφησιν τῆς ἐλευθερίας ἐν τῷ πολιτικῷ βίῳ τῆς πρωσικῆς μοναρχίας. Ἡ ἀντιπολίτευσις ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν προοδευτικῶν καὶ πεφωτισμένων στοιχείων τοῦ ἔθνους, ὑπεστηρίζετο δὲ ὑπὸ τῆς γραφίδος τῶν ἐξοχωτάτων δημοσιογράφων τῆς Γερμανίας. Μεταξὺ τοιούτων ἀντιπάλων ἐτελεῖτο ἐν Πρωσσίᾳ ἡ πάλη. Ἡ ἀνάθασις τοῦ Γουλιέλμου εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον τῆς Πρωσσίας ἐφάνη ἀληθῶς ἐγκαινίζουσα νέαν περίοδον ἐν τῷ πολιτικῷ βίῳ τῆς Πρωσσίας· παραχωρήσεις ἐγένοντο, ἀλλ' ἦσαν ἐλάχισται, ὅπως ἱκανοποιήσωσι τὰς ἀξιώσεις τοῦ φιλελευθέρου κόμματος. Ἐντεῦθεν ἡ πάλη ἐξηκολούθησε καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Γουλιέλμου μεταξὺ τῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας, ἀποτέλεσμα ἔχουσα τὰς ἀλλεπαλλήλους διαλύσεις τοῦ νομοθετικοῦ σώματος, δυστροποῦντος νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὰς αὐταρχικὰς ροπὰς τῆς πρωσικῆς κυβερνήσεως.

Ἄλλ' οἱ κατὰ τῆς Δανίας καὶ τῆς Αὐστρίας ἐπιτυχεῖς θρίαμβοι τῆς κυβερνήσεως ἐπήνεγκον συνδιαλλαγὴν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας. Ἡ φιλελευθέρᾳ μερίδι, ὑπέικουσα εἰς τὰς ὁρμὰς τοῦ ἔθνους, ἀπεδέχθη καὶ ὑπεστήριξε τὴν πολιτικὴν τῆς κυβερνήσεως. Ὁ δὲ Βίσμαρκ, ἡ ψυχὴ

καὶ ὁ νοῦς τῆς κυβερνήσεως, οἶονεὶ ἀνταμείβων τὴν εἰς αὐτὸν ἀφοσίωσιν τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, ἐθέσπισε τὴν εἰσαγωγὴν τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας διὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ νέου κοινοβουλίου τῆς μετὰ τὸν κατὰ τῆς Αὐστρίας θρίαμβον ἐν ἔτει 1866 ἰδρυθείσης Βορείου γερμανικῆς Ὁμοσπονδίας.

Ἡ παραχώρησις τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας εἰς τὸν λαὸν τῆς βορείου Γερμανίας δὲν ἐσήμαιεν ἀποδοχὴν τῶν φιλελευθέρων ἰδεῶν ἐν τῇ πολιτικῇ τῆς πρωσικῆς κυβερνήσεως. Ἦτο καταχθόνιον μηχανήμα, σκοποῦν νὰ εὐρύνη τὴν διάστασιν, ἣτις ἤρξατο ὑποφαινομένη, ζῶντος ἤδη τοῦ Lassalle, μεταξὺ τῶν φιλελευθέρων καὶ τῶν ἐργατῶν, τῆς τρίτης καὶ τῆς τετάρτης τάξεως. Ὁ Βίσμαρκ κατενόει, ὅτι διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ νέου τούτου συστήματος ἔμελλε νὰ παραγάγῃ τὸ χάος, τὴν σύγχυσιν τῶν διαφόρων τοῦ λαοῦ τάξεων, ἠσθάνθη ἤδη, ὅτι τὸ ὑπολανθάνον μῖσος μεταξὺ κεφαλαίου καὶ ἐργασίας, τὸ ὑποδαυλισθὲν τοσοῦτον ἐπιτυχῶς ὑπὸ τῆς τελευταίας τοῦ Lassalle δημαγωγίας, ἔμελλε νὰ ἐπενέγκῃ τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα ἐν τοῖς κόλποις τῶν δυσηρηστημένων κατὰ τῆς κυβερνήσεως φιλελευθέρων. Ἡ καθολικὴ ψηφοφορία ἔμελλε νὰ προαγάγῃ εἰς τὴν ζωὴν ἑτέραν μερίδα, ἔχουσαν ἀντίθετα συμφέροντα τῆς πολιτικῆς μερίδος, ἣτις μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης στηριζομένη ἐπὶ τῆς πεφωτισμένης τάξεως τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους, διεξεδίκει διὰ τῆς συνταγματικῆς ὁδοῦ τὴν διεύθυνσιν τῆς πολιτείας. Ἡ ἐν ἔτει 1848 ἀποτυχία τῆς πανδήμου ψηφοφορίας ἐν Γαλλίᾳ, τὸ ἐπακολουθῆσαν τόλμημα τοῦ Ναπολέοντος ἦσαν ἀρκοῦντα διδάγματα διὰ τὸν ἀρχιγραμματέα. Λαός, ἐστερημένος πολιτικῆς ἀνατροφῆς, ἀναμφιβόλως οὐχὶ τὴν προσήκουσαν θὰ ἐποιεῖτο χρῆσιν δικαιωμάτων, μὴ αὐτῷ προσηγόντων.

Ἐντεῦθεν τὰ ἀποτελέσματα τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ θεσμοῦ

τούτου ἐν Γερμανίᾳ, ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης. Ἡ ἐργατικὴ τάξις, μετασχοῦσα τῶν τῆς πολιτείας, δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ ἐκδηλώσῃ διὰ παντὸς τρόπου τὰς ροπὰς αὐτῆς. Ἐν μιᾷ τριακονταετίᾳ ἡ δύναμις αὐτῆς ἐπολλαπλασιάσθη. Ἰσταται ἤδη ἰσόπαλος δύναμις πρὸς τὴν αὐτοκρατορίαν, ἧς τὰ θεμέλια ὀσημέραι σαλεύει. Δὲν ἐδίστασεν ὁ νῦν αὐτοκράτωρ, ὑπερθεματίζων ἐπὶ τῆς πολιτικῆς τοῦ σιδηροῦ ἀρχιγραμματέως, τοῦ διωγμοῦ πάντων τῶν ἀντιφρονούντων, νὰ προτρέψῃ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ προσφωνουμένους στρατιώτας νὰ μὴ διστάσωσι νὰ πυροβολήσωσι καὶ κατὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, τῶν Κοινωνιστῶν, ὡς ἐχθρῶν τῆς αὐτοκρατορίας. Ἄλλ' ὁ τοιοῦτος καισαρικός φανατισμὸς ἐπιτείνει ἔτι μᾶλλον τὸν φανατισμὸν τῶν ἐργατικῶν ὁμάδων, θεωρουσῶν ἐπίσης τὸν αὐτοκράτορα ὡς ἐχθρὸν τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους. Ὁ κοινωνιστικὸς τύπος σαλπίζει καθ' ἐκάστην τὸ κήρυγμα τῆς κοινωνικῆς ἐπαναστάσεως, πολυάριθμοι ἑταιρεῖαι ἰδρύονται, ἐπιδιώκουσαι τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἡ δὲ ἐργατικὴ μερίς διατελεῖ ὑπὸ αὐστηροτάτην πειθαρχίαν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν δεξιωτάτων ἀρχηγῶν. Μαρτυροῦσι τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν τοῦ γερμανικοῦ κοινοβουλίου. Ἐν ἔτει 1871 ἠδρευον ἐν αὐτῷ δύο μόνον ἀντιπρόσωποι τοῦ κοινωνισμοῦ. Καὶ μετὰ παρέλευσιν εἰκοσαετίας ὑπερέβησαν τοὺς τεσσαράκοντα!

Δὲν ὑπάρχει ἀρχή, ἐφ' ἧς ἐβασίζετο τὸ κοινωνικὸν καθεστῶς, ἧτις νὰ μὴ συζητῆται, νὰ μὴ ἀναλύηται, νὰ μὴ προγράφηται ὑπὸ τοῦ κοινωνιστικοῦ τούτου τύπου. Μῖσος κατὰ τῆς ἰδιοκτησίας, πόλεμος κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, προγραφή τῆς θεότητος, τοιαύτη ἡ ἠθικὴ τροφή, ἣν ἡ κοινωνιστικὴ δημοσιογραφία προσφέρει καθ' ἐκάστην εἰς τοὺς ἀναγνώστας αὐτῆς. Ὁ ὕλισμὸς καὶ αἱ θεωρίαι αὐτοῦ καταφαίνονται κατὰ πᾶσαν στιγμὴν, κατὰ πᾶσαν περίοδον οἴασδῆποτε δημοσιεύ-

σεως: « Ὁ ἀφαιρῶν ἀπὸ τοῦ λαοῦ τὸν οὐρανόν, λέγει κοι-
νωνιστικόν τι φύλλον, ὀφείλει νὰ δώσῃ αὐτῷ τὴν γῆν τοῦ-
λάχιστον. Ὅποτε κατὰ τοὺς τιμαριωτικοὺς χρόνους ὁ δεσπο-
τισμὸς τοῦ κλήρου ἐπεβάρυνε τὴν ἀνθρωπότητα, παρεῖχε
τοῦλάχιστον εἰς τὸ πάσχον τέκνον τοῦ κόσμου τούτου τὴν
γλυκερὰν ἐλπίδα ἐτέρου κρείττονος. Ἄλλ' οἱ προνομιοῦχοι
τῆς συγχρόνου κοινωνίας τί δύνανται νὰ παράσχωσιν εἰς τὰ
ἐκατομμύρια ἐκεῖνα, διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῶν πόνων τῶν
ὁποίων ἀπολαμβάνουσι; Σεῖς, ἐλεεινοὶ Φαρισαῖοι, οἱ ἀποσπά-
σαντες τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς παραμυθίας τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς
πίστεως, ποῦ ἔχετε τὴν λογικὴν σας; Ἄλλ' ἡ λογικὴ τῆς
ἱστορίας εἶνε αὐστηροτέρα τῆς ἰδικῆς σας. Λοιπὸν! ἀφοῦ ὁ
οὐρανὸς δὲν ὑπάρχει πλέον, δικαιοῦται ὁ λαὸς ν' ἀπαιτήσῃ
τὴν γῆν παρ' ὑμῶν!!! ». Καὶ ἄλλοτε ἡ ἑφημερὶς *Volks-*
staat ἀνέγραφεν ὡς ἄρθρον πίστεως τῆς κοινωνιστικῆς διδα-
σκαλίας τὴν ἀκόλουθον περίοδον: Ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει πλέον
ἀληθῆς θεός, δυνάμεθα νὰ μεταβάλωμεν κατ' ἀρέσκειαν ἡμῶν
τὸν ἤδη ὑπάρχοντα! . . .

Τίνες οἱ ὑπόλογοι ἐν τῇ πνευματικῇ ταύτῃ ἐξαγριώσει τῆς
Γερμανίας, οἱ προαγαγόντες τὴν βαθεῖαν ταύτην ἀνηθικότητα
τῶν κατωτέρων τάξεων; Μόνοι ἄρα οἱ δημαγωγοὶ τοῦ κοι-
νωνισμοῦ, οἱ σπεύδοντες νὰ δρέψωσι τὰς δάφνας τῆς ἐργα-
σίας αὐτῶν ἐν ἐνδεχομένη μεταβολῇ; Οἱ σοφισταί, οἱ διὰ
πονηρῶν συγγραφῶν ἀνακράζοντες καθ' ἐκάστην *Πὰν ὁ μέ-*
γας τέθνηκεν καὶ δημιουργοῦντες αὐθαιρέτως νέους κό-
σμους, ὑφισταμένους ἐν τῇ φαντασίᾳ μόνον, οἱ διεκδικοῦντες
τὸ προνόμιον τῆς πρωτοτυπίας διὰ πᾶσαν παράδοξον θεωρίαν,
δυναμένην νὰ πλανήσῃ τοὺς ἀπλουστέρους, οἱ ἐπιδιώκοντες τὸ
ὕλικόν κέρδος διὰ τῆς δημοσιεύσεως βιβλίων πρὸς τὸν σκοπὸν
τοῦ νὰ παραπλανήσωσι καὶ οὐχὶ νὰ φωτίσωσι τὸν λαόν, οἱ αὐ-

τοκαλούμενοι ρηξικέλευθα πνεύματα διὰ πᾶσαν ἐπιστημονικὴν ἄρνησιν, οὗτοι εἶνε οἱ ἀληθεῖς ὑπόλογοι ἐπὶ τῇ καταστάσει ταύτῃ πρὸ τῆς ἱστορίας. Ὁ κοινωτισμὸς εἶνε ὁ ὕλισμὸς ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ, ὁ ἀρνούμενος τὴν πνευματικότητα τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ἀγνοῶν ὑφιστάμενόν τι πέραν τῶν αἰσθήσεων. Εἰς τὸν ὕλισμὸν λοιπὸν ὀφείλει νὰ καταλογισθῇ τὸ χάος καὶ ἡ σύγχυσις, ἡ ταραχὴ σήμερον τὸν πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν βίον τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους. Ὁ Bebel, ὁ Liebknecht, ὁ Hasenclever καὶ οἱ λοιποὶ τοῦ κοινωτισμοῦ ἀπόστολοι οὐδὲν ἄλλο πράττουσιν, ἢ νὰ ζητῶσι τὴν ἐφαρμογὴν ἐν τῷ κοινωνικῷ βίῳ τῶν τοιούτων θεωριῶν. Τὸ φαινόμενον τοῦτο δὲν παρίσταται κατὰ πρώτην φοράν ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ἡ ταπεινὴ ἐκείνη πτώσις τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, ἀποτέλεσμα ὑπερμέτρου αἰσθητισμοῦ, καταφρονήσεως παντὸς ἠθικοῦ ιδεώδους, εἶνε ἡ ἀληθεστάτη εἰκὼν, πρὸ τῶν σκιῶν τῆς ὁποίας ἡ νεωτέρα κοινωνία ὀφείλει νὰ μελετήσῃ καὶ νὰ σωφρονισθῇ. Καὶ τότε, ὅπως καὶ σήμερον, ἀνεζητοῦντο καθ' ἐκάστην νέοι θεοὶ καὶ ἀνεστηλοῦντο νέα εἰδῶλα, σκόπιμος δὲ ἄρνησις παντὸς ὑφισταμένου ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ ἀποτελοῦντος τὸν ἠθικὸν τοῦ ἀνθρώπου βίον, ἀνεκηρύττετο ὡς τὸ ἄκρον ἄωτον αὐτοῦ ὑπὸ τῶν διαφόρων σχολῶν καὶ αἱρέσεων. Ἀπὸ τῆς θεωρίας ἡ ἄρνησις καὶ ἡ εἰρωνεία κατῆλθον εἰς τὴν πραγματικότητα. Ὁ ἄνθρωπος, ἀρνηθεὶς πᾶσαν ἀνωτέραν ἠθικὴν ιδέαν διέπουσαν ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἠὺτοκτόνησεν ἐπὶ τέλους.

Ὁ ἠθικὸς αὐτοῦ κόσμος ἀπώλεσε τοὺς πνευματικοὺς ὀρίζοντας, τὰ ὑπέρτατα ἐκεῖνα ἐν τῷ βίῳ ιδεώδη, ὧν ἡ ἐπιδιώξις εἶνε ἡ ὑψίστη τοῦ ἀνθρώπου ἀποστολή. Καὶ μετὰ ταῦτα τί ἐπῆλθεν; Ἠθικὴ διατάρραξις, ἀπελπισμὸς. Ἐντεῦθεν τὰ ὄργια, τὰ τελεσθέντα κατὰ τὴν πτῶσιν τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, τὰ ἀποτελοῦντα μίαν τῶν λυπηροτάτων σελί-

δων τῆς ἱστορίας. Φάγωμεν καὶ πίνωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκωμεν . . . Κοινωνία, ἀναγορεύσασα ὡς ἠθικὸν δόγμα τὴν κραυγὴν ταύτην τῆς Μαινάδος τοῦ ὕλισμοῦ, ἀναντιρρήτως πνέει τὰ λοιπὰ. Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ κοινωνία ἐκείνη, ἧς ὑψίστη Ἰερουσαλήμ ἦτο ἡ Ρώμη, ἡ Ρώμη τῶν αὐστηρῶν ἠθῶν ἄλλοτε, μεταπεσοῦσα βραδύτερον εἰς τελειοτάτην ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν νάρκην ἐν τῇ ἀπορροφῆσει τοῦ δηλητηρίου τῆς φιλοσοφίας τῶν Ἐπικουρείων. Δὲν προβαίνω περαιτέρω ἢ Ρώμη ἐκείνη, κατ' ἐπιφάνειαν μὲν ἡ πατρίς τοῦ Ρωμαίου πολίτου, ἀλλ' ὅπισθεν τοῦ ὁποίου ἐκρύπτοντο αἱ μιαιφαγεῖς τοῦ Τιβερίου καὶ τοῦ Καλιγούλα, τοῦ Νέρωνος καὶ τοῦ Βιτελλίου, ὀρχούμεναι μετὰ τῶν Πραιτωριανῶν τὸν ἀναίσχυντον κόρδακα τῆς ἠθικῆς αὐτοκτονίας, εἶνε τὸ κάλλιστον ὑπόδειγμα, τὸ δυνάμενον νὰ τεθῆ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν νεωτέρων ἀποστόλων τῆς ὕλιστικῆς θρησκείας, ὧν τὰ ἀξιώματα, πραγματούμενα σήμερον, θέλουσιν ἐπενέγκῃ τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα. Λαός, πιστεύων εἰς τοιαῦτα δόγματα, ἀπόλλυσι πᾶσαν ὑψηλοτέραν ἀρχὴν περὶ τῆς ἱστορικῆς ἀποστολῆς τοῦ ἀνθρώπου, προσπαθῶν νὰ κορέσῃ πάθη, ἀδιαφορῶν διὰ πᾶν ὑψηλὸν καὶ γενναῖον, θεραπεῦον μόνον τὰ ἔνστικτα τοῦ αἰσθητισμοῦ. Καὶ διατί ὄχι, ἀφοῦ ἡ ὑπαρξίς τοῦ ἀνθρώπου εἶνε μοιραῖον γεγονός, ἄνευ πραγματικοῦ σκοποῦ, ἀπαίσιον ὄνειρον παραληροῦντος πνεύματος καὶ σατανικῆς εἰρωνείας καταχθονίων δυνάμεων;

Τοιαῦτα τὰ ἀποτελέσματα τῆς προώρου, τῆς ἀποτόμου χειραφετήσεως τοῦ πλήθους, τῆς αἰφνιδίου μεταβάσεως ἀπὸ τῆς ὑποταγῆς εἰς τὴν ἄκραν ἐλευθερίαν. Ὅτι ζητεῖ ὁ κοινωνισμὸς εἶνε συνεπὲς πρὸς τὰς ἀρχάς, ἃς ἐδιδάχθη νὰ πρεσβεύῃ ὡς ἄρθρα πίστεως παρά τινων ἱεροφαντῶν τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης. Τίνος λόγου ἕνεκα νὰ μὴ ζητῆ τὴν κατάργησιν

πάσης κοινωνικῆς διακρίσεως, πάσης πολιτικῆς ὑπεροχῆς, νὰ μὴ ἀνατρέψῃ ἐν μιᾷ στιγμῇ ἐκ θεμελίων τὸ κοινωνικὸν οἰκοδόμημα, ἀφοῦ κέκτηται πλήρες τὸ πρὸς τοῦτο δικαίωμα; τίνος λόγου ἔνεκα νὰ μὴ διεκδικῇ τὴν μεταβολὴν τῆς πολιτείας κατὰ τὰς ἰδίας ἀξιώσεις, ἀφοῦ ἀποτελεῖ τὴν μεγίστην τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων; Ἡ ἄμεσος καθολικὴ ψηφοφορία, τὸ πονηρὸν τοῦτο δῶρον τοῦ Βίσμαρκ εἰς τὸν γερμανικὸν λαόν, ἢ ἀνακηρύττουσα τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπολύτου ἰσότητος ἐν τῇ συμμετοχῇ τῶν πάντων εἰς τὰ τῆς πολιτείας, τοῦ εὐφροστάτου τῶν ἀνδρῶν μέχρι τοῦ τελευταίου τῶν ἡλιθίων, εἶνε ἢ ἐξεγείρουσα ἐν τῷ λαῷ ἅπαντα τὰ ἐνστικτα, τὰ παρρησιάζοντα αὐτὸν εἰς τὰς τολμηροτάτας καὶ παραβολωτάτας σκέψεις καὶ ἀποπειράς, ὧν καθ' ἑκάστην ἐκφαίνονται τὰ ἀποτελέσματα ἐν τῇ γερμανικῇ κοινωνίᾳ. Ὡς εἶπέ τις, τὸ σύστημα τοῦτο εἶνε ἢ ὀργανωμένη ἀκολασία, ἢ ἀνεγνωρισμένη ἔπαρσις τῆς κυριαρχικῆς ἀφροσύνης, ἢ ἐξέγερσις τοῦ στρατιώτου κατὰ τοῦ ἀξιωματικοῦ, τοῦ μαθητοῦ κατὰ τοῦ διδασκάλου, τοῦ ἐργάτου κατὰ τοῦ ἐργοδότη.

Τούτου ἔνεκα κατέστη σήμερον ἡ Γερμανία ἡ κλασικὴ πατρίς τοῦ κοινωνισμοῦ, ἀφ' ἧς ἐξέρχονται αἱ ἀνατρεπτικαὶ ἰδέαι, αἱ ἀξιοῦσαι ν' ἀνακαινίσωσι τὸν εὐρωπαϊκὸν κόσμον. Διὰ τὸν Γερμανὸν κοινωνιστὴν ἢ βιαία μεταβολὴ τοῦ ὑφισταμένου κοινωνικοῦ καθεστώτος εἶνε τὸ α καὶ τὸ ω τῆς πίστεως, αἱ δὲ κοσμοπολιτικαὶ αὐτοῦ ροπαὶ συντελοῦσιν εἰς τὴν διάδοσιν τῶν θεωριῶν τούτων καὶ πέραν τῶν ὁρίων τῆς γερμανικῆς πατρίδος. Γερμανὸς ἀνὴρ, Κάρολος ὁ Μάρξ, ὑπῆρξεν ὁ μέγας τῆς πολυθρυλήτου Διεθνοῦς προφήτης, ὁ δὲ ὁμοεθνὴς αὐτοῦ Φρειδερίκος Ἐγγελς τὸ alter ego τοῦ αἰρεσιάρχου. Πάντα τὰ ἐπαναστατικὰ προγράμματα τῆς ἐταιρείας ἐκείνης ἦσαν ἔργον τοῦ Μάρξ, αἱ δὲ καταστροφαὶ ἐν ἔτει

1871 τῆς Κοινότητος τῶν Παρισίων διεπράχθησαν ὑπὸ ἐπιφανεστάτων μελῶν αὐτῆς· ἐπὶ μακρὸν δὲ χρόνον ἐτελεῖτο κατ' ἔτος ἑορτὴ ἐν Γερμανίᾳ ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς στάσεως ἐκείνης.

Ἐν ταῖς κοινωνιστικαῖς Συνόδοις ἀνά τε τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν πρωτοστατοῦσιν ἰδίᾳ οἱ Γερμανοί, ἕνεκα τῆς ἀνωτέρας αὐτῶν ἐπιστημονικῆς μορφώσεως δυνάμενοι νὰ συζητήσωσι μεθοδικώτερον τὰ ὑπὸ ἔρευναν κοινωνικὰ καὶ οἰκονομικὰ θέματα.

Εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν δογμάτων τούτων ἀνά τὰς κώμας καὶ τὰς πόλεις τῆς Γερμανίας δὲν συντελεῖ μόνον ἡ διδασκαλία τῶν κατ' ἀρχὴν κοινωνιστικῶν συγγραφέων, Γερμανῶν ἢ μὴ. Νεωτέρα Σχολὴ οἰκονομολόγων, ἢ τῶν καλουμένων ἀκαδημαϊκῶν κοινωνιστῶν (Catheder Socialisten), παρέχει οὐκ ὀλίγην ἐνίσχυσιν εἰς τὰς ροπὰς τῆς τοιαύτης δημαγωγίας. Βεβαίως τὰ διδάγματα καθηγητῶν τινῶν τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης ἤκιστα σκοποῦσιν εἰς τὴν ἔξαψιν τῶν παθῶν τῆς ἡμέρας, ἀπὸ κακῆς προθέσεως ρίπτοντα ἔλαιον ἐπὶ τῆς πυρᾶς, ἀλλ' ἀκουσίως συντελοῦσι διὰ τοῦ κύρους αὐτῶν εἰς τὴν δικαιολογίαν τῶν παραβόλων ροπῶν τοῦ κοινωνισμοῦ. Εὐσυνείδητος ἐπιστήμη δὲν δύναται βεβαίως νὰ τυφλώττη πρὸ πασιφανῶν φαινομένων τοῦ βίου, σιγῶσα, ἵνα μὴ ταραξῆ τὸν ὑφιστάμενον κοινωνικὸν διάκοσμον· ἀλλ' ἡ φωνὴ αὐτῆς, ἐπικρινούσης ἔκτροπὰ τινὰ τοῦ λειτουργοῦντος οἰκονομικοῦ ὀργανισμοῦ, ἀπόλλυται ἐν μέσῳ τῶν ἀγρίων παθῶν, τῶν δεσποζόντων τῶν πολεμίων στρατοπέδων, καθίσταται δ' ἀσθενὴς νὰ συνδιαλλάξῃ τὰ ἀντίθετα. Σήμερον παρέχουσα ἐνίσχυσιν εἰς τὴν δημαγωγίαν καὶ τὴν βιαίαν ἀνατροπὴν, κέκληται ἴσως ἐν τῷ μέλλοντι νὰ λύσῃ ἐπιτυχέστερον προβλήματα τινὰ τῆς νεωτέρας κοινωνίας, καταβιβασθέντα πρὸ τῆς ὥρας ἀπὸ τῆς σφαίρας τῆς θεωρίας καὶ τῆς ἐπιστήμης, καταστάντα δ' ἀντι-

κείμενον τῶν ἐμπαθῶν συζητήσεων καὶ τῶν συμφερόντων τῆς ἡμέρας.

Ἄλλ' ὁμολογητέον ἐπίσης, ὅτι μεγίστην ἐπίδοσιν ἔλαβεν ὁ κοινωτισμὸς ἐν Γερμανίᾳ, ἔνεκα τοῦ ὑπερφιάλου χαρακτῆρος τοῦ κρατοῦντος αὐτοκρατορικοῦ, ἢ μᾶλλον στρατοκρατικοῦ συστήματος, τοῦ τοσοῦτον αὐθαιρέτως ὀργανωθέντος κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Βίσμαρκ, προαχθέντος δὲ εἰς τὸ μὴ περαιτέρω ὑπὸ τοῦ σημερινοῦ αὐτοκράτορος. Ἡ ὑπὲρ τὸ μέτρον καὶ μετ' ἀγριότητος καταδίωξις τῶν κοινωτιστῶν, τιθεμένων ἐκάστοτε ἐκτὸς τοῦ νόμου, δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ προκαλέσῃ ζωηροτέραν ἀντίδρασιν. Ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ θείου δικαίου, τῆς νομίμου τάξεως, προσφωνεῖ τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ, διατάσσει νὰ μὴ φεισθῶσιν ἐν τῇ ἐξασκήσει τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν, τῶν σαρκῶν τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν ὁμοφύλων, δὲν δύναται ἢ νὰ ἐμπνεύσῃ ἄσβεστον μῖσος εἰς τὰς ψυχὰς τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ. Ἡ βία κατὰ τῆς βίας ἢ αὐθαιρεσία κατὰ τῆς αὐθαιρεσίας. Ἐν τούτῳ κεῖται τὸ ἀπόρρητον τῆς ἐπιτυχίας τοῦ κοινωτισμοῦ, πολλοῦ μὲν τῆς Εὐρώπης, ἰδίᾳ δ' ἐν Γερμανίᾳ.

Ζ'.

Ὁ κοινωτισμὸς, οἷος ἐπιφαίνεται σήμερον ἐν ταῖς θεωρίαις τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ, εἶνε ἐν τῶν πολλῶν συμπτωμάτων τῆς μεταβατικῆς καταστάσεως τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος. Ἡ μεγάλη ἐπανάστασις, ἢ ἐπελθοῦσα ἐν Γαλλίᾳ κατὰ πρῶτον, ἔκτοτε δ' ἐξακολουθοῦσα ἐν τῇ ἠθικῇ συνειδήσει τῆς νεωτέρας κοινωνίας, ἢ καταστρέψασα τὸ οἰκοδόμημα τοῦ παρελθόντος, γρηγορεῖ ἀείποτε πρὸς τὴν ἀπεργασίαν νέου, τελειότερου κόσμου.

Ἄλλ' ἡ κοινωνικὴ δημιουργία δὲν τελεῖται εὐχερῶς, ἄνευ προσκομμάτων. Ὅσῳ εὐρύτερον τὸ οἰκοδόμημα, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ ἡ ἐργασία ἐπίπονος· ἐντεῦθεν τὸ χάος, ἡ σύγχυσις, ἡ παρακωλύουσα τὴν ἐργασίαν. Ὁ ἰσχυρότατος τῶν ἀνδρῶν τῆς ἀρχαιότητος, ὁ Ἡρακλῆς, ἐγεννήθη μετ' ἀγῶνα ἐπώδυνον· κοινωνικὸν οἰκοδόμημα, ὀφείλον νὰ περιλάβῃ τὴν ἀνθρωπότητα ὑπὸ τὴν αἰγίδα αὐτοῦ, δύναται νὰ δημιουργηθῇ καὶ νὰ συντελεσθῇ ἐν βραχεῖ διαστήματι χρόνου καὶ ἀνωδύνως;

Καὶ τί εἶνε μία ἢ δύο γενεαί, ἢ εἰς αἰὼν ἐν τῷ αἰωνίῳ βίῳ τῆς ἀνθρωπότητος; . . .

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1789 ἐκήρυξε πρωτίστως τὰ δικαιώματα τοῦ ἀτόμου, ἀνέγραψεν ἐπὶ τῆς σημαίας αὐτῆς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἰσότητα τοῦ ἀνθρώπου· ἀλλὰ τοῦτο, ἀναλαβὸν τὰ ἐν τῇ φορᾷ τῶν αἰώνων ἀπολεσθέντα δίκαια, δὲν ἠδυνήθη νὰ ποιήσῃ ἐξ ὀλοκλήρου λογικὴν, ἐναρμόνιον αὐτῶν χρήσιν. Ὁ ἀνθρώπος κακῶς κατενόησε καὶ κακῶς ζητεῖ νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν πολυθρύλητον ἰσότητα. Οἱ ἀνθρωποι εἶνε μὲν ἴσοι ἀλλήλοις κατ' ἰδέαν, ἀλλ' εἶνε ἄνισοι ὡς ἄτομα, ὡς ἐνεργὰ μέλη πολιτικῆς κοινωνίας· αὕτη δὲ ἡ ἀσότης ἀναπτύσσεται ἐπὶ μᾶλλον διὰ τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ, καθισταμένη ἐκφανεστέρα ἢ ἐν τῇ φυσικῇ καταστάσει, ὅποτε αἱ ἠθικαὶ καὶ φυσικαὶ τῶν ἀνθρώπων ιδιότητες παρίστανται ὁμοιότεραι, ἐνῶ τοῦ πολιτισμοῦ προβαίνοντος, τῶν ιδιοτήτων τούτων ἀναπτυσσομένων, ἐπέρχεται ἠθικὴ ἀνισότης, ἀναγκαία ἄλλως τε πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ. Χαρακτὴρ οὐσιώδης τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ βίῳ εἶνε ἡ ἀτομικότης. Αὕτη εἶνε ἡ πηγή, ἀφ' ἧς ἀπορρέουσιν ἅπασαι αἱ ἠθικαὶ πράξεις, ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς κοινωνικῆς ἐνεργείας, ἐν γένει ἡ ἰδιοφυΐα, εἰς τὴν ὑπαρξιν τῆς ὁποίας ὀφείλονται τὰ κάλλιστα τῶν προϊόντων τοῦ πνεύματος.

τος. Ἐὰν ἀπὸ τῆς ἀτομικότητος ἀπορρέῃ ἡ ἐλευθερία, ἀπὸ ταύτης ὡσαύτως ἀναπτύσσεται καὶ ἡ ἀνισότης. Ὁ ἄνθρωπος, ὡς ὅλον καὶ ὡς μέρος, ὡς ἀνθρωπότης καὶ ὡς ἄτομον, ἔχει ποικίλας ἀνομοίους ιδιότητας· ἐκ τῆς διαφορᾶς δὲ ταύτης ἀπορρέει καὶ ἡ ἀνισότης. Καθολικὴ ἰσότης, ἀπολύτως πραγματουμένη, ἔσται ὁ θρίαμβος τῆς ἠθικῆς ἰσοπεδώσεως, ἡ βαθμιαία καταστροφή τῆς ἀτομικότητος, ἧς ἐκλειπούσης, ἐξαντλοῦνται τὰ ζωηρότατα καὶ τὰ ἰσχυρότατα στοιχεῖα ἐκάστου πολιτισμοῦ, ὅστις εἶνε ἰδίᾳ τὸ παραγόμενον τοῦ ἐλευθέρου ἀτόμου. Ἀπόλυτος ἰσότης ἄνευ ὄρων ἔξει ἀποτέλεσμα τὴν ἀδιαφορίαν, τὴν αὐτοκτονίαν ταύτην τῆς παραγνωρισθείσης ἀτομικότητος. Ἐκαστος ἄνθρωπος εἶνε διαφόρως ὑπὸ τῆς φύσεως πεπροικισμένος, ἡ δὲ πνευματικὴ αὕτη ἀνισότης ἀποτελεῖ τὴν ἁρμονίαν ἐν τῷ ἠθικῷ βίῳ· δὲν εἶνε προνομιοῦχος, παραγόμενον τῆς ἱστορικῆς παραδόσεως· εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς ποικίλης ἀναπτύξεως, ἣτις ὑπ' αὐτοῦ ἐκπροσωπεῖται ἐν τῷ κοινωνικῷ κόσμῳ.

Ἀπατῶνται οἱ φρονοῦντες, ὅτι τὸ ἰδεῶδες τῆς νεωτέρας κοινωνίας ἔσται ἀπόλυτος ἰσότης. Ἐν ὅσῳ οἱ ἄνθρωποι γεννῶνται, οἷοι ὑπάρχουσι σήμερον φυσικῶς καὶ ψυχικῶς, ἡ αὕτη ἀνισότης θέλει διέπῃ τὴν κοινωνίαν. Ἐκαστον τὰ αὐτοῦ πράττειν· ἕκαστος ἀναλόγως τῆς αὐτοῦ ἰδιοφυίας νὰ ἐκτελῇ τὴν προσήκουσαν λειτουργίαν ἐν τῷ βίῳ, τοῦτο τὸ ἀξίωμα εἶνε τὸ δόγμα παντὸς σκοπίμου κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ. Ὁ Πλάτων δὲν ἠπατάτο, ὅτε εἶχε θεμελιώσῃ τὴν Πολιτείαν ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω δόγματος· μόνον ἐπηρεασθεὶς ὑπὸ θεωριῶν τῆς ἐποχῆς, ἐξήγαγε ψευδῆ ἐν τῇ ἀναπτύξει τοῦ δόγματος πορίσματα. Ἡ κοινωνία ἐν πάσῃ ἐποχῇ θέλει ἐπικυροῖ τὴν μεγάλην ταύτην ἀλήθειαν· ὁ ὀργανισμὸς αὐτῆς θέλει ἐξακολουθῆ συγκείμενος ἐκ τάξεων, ὡς διήρει αὐτὰς ὁ Πλάτων,

ἔνεκα τῆς κατισχύσεως παρά τισιν ἀνθρώποις μιᾶς τῶν κυριωτέρων ιδιοτήτων ἢ ἀρετῶν τῆς φύσεως. Ὀνομάσατε τὰς τάξεις ταύτας, ὅπως ἀρέσκεσθε, ἢ σημασία αὐτῶν θέλει εἶναι αἰείποτε ἢ αὐτή. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀρχὴ εἶνε ἡ ἐλευθερία, ἡ ἀνισότης διαπνέεται ἐπίσης ὑπὸ τῆς ἐλευθερίας· ἕκαστος καθίσταται μέλος τάξεώς τινος, συνωδᾷ τῇ ιδιοφυίᾳ αὐτοῦ, ἐλευθέρως ἀναπτυσσομένη· καὶ ἐν τούτῳ ἔγκειται ἡ ὑπεροχὴ τῆς νεωτέρας κοινωνίας. Παραβάλετε τὰς σημερινὰς τάξεις πρὸς τὰς προηγηθείσας: Βραχμᾶνες, Ξατρίαι καὶ Σουῦδροι ἐν τῇ Ἰνδικῇ· Ἱερεῖς, πολεμισταὶ καὶ γεωργοὶ ἐν Αἰγύπτῳ. Ἐλεύθεροι καὶ δοῦλοι ἐν Ἑλλάδι καὶ Ρώμῃ· ἱερατεῖον, εὐγενεῖς καὶ τρίτη τάξις ἐν τῷ μεσαίῳ· ἡ οὐσία εἶνε ἢ αὐτή: ἡ ἀνομοιότης καὶ ἡ ἀνισότης τῶν ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων τῆς ἀνθρωπότητος· μόνον οἱ τύποι μεταβάλλονται ἀναλόγως τῆς ἠθικῆς προόδου. Ποία δὲ αὕτη ἡ πρόοδος; Ἄλλοτε αἱ τάξεις αὗται ἦσαν κοινωνικαὶ κλάσεις, αὐστηρῶς ἀλλήλων κεχωρισμένοι· οὐδεὶς, ἐπιποινῇ θανάτου πολλάκις, ἠδύνατο νὰ μεταβῇ ἀπὸ μιᾶς τάξεως εἰς ἄλλην· μόνον δὲ ἡ θεότης ἢ ὁ κυρίαρχος ἠδύναντο νὰ συντελέσωσι καὶ νὰ ἐπιτρέψωσι τὴν μετάβασιν ταύτην· σήμερον ἐν τούτοις ἡ διαφορὰ τῶν τάξεων εἶνε διαφορὰ λειτουργίας, ἣν ἕκαστος δικαιούται νὰ προσενέγκῃ. Ὅρια, διαχωρίζοντα τὰς σημερινὰς τάξεις, δὲν ὑφίστανται πλέον, ἕκαστου ἀνθρώπου αὐτοδικαίως καταλαμβάνοντος τὴν προσήκουσαν κοινωνικὴν θέσιν.

Μόνον οἱ δοῦλοι λαοὶ ἀπολαύουσι πλήρους ἰσότητος. Ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὅπου πάντες δοῦλοι, ὑπάρχει πραγματικὴ ἰσότης—ἰσότης δουλείας. Ἐπίσης λαοὶ τινες, ἐν τῷ δημοκρατικῷ αὐτῶν ζήλῳ, προκρίνουσι τὴν ἰσότητα τῆς ἐλευθερίας. Τοιοῦτοι εἶνε οἱ Γάλλοι. Ἀλλὰ τίνα τὰ ἀποτελέσματα; Δει-

κνύει ἐπαρκῶς ἢ κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον πολιτικὴ αὐτῶν ἱστορία.

Ὁ κοινωνισμός, ἐξ ὀνόματος τῆς ἀπολύτου ἰσότητος, ἀξιών διὰ τῆς συνημμένης τῶν πολλῶν βουλήσεως νὰ διοργανώσῃ τὸ πολιτικὸν καθεστῶς τῶν λαῶν, ἀνακηρύττει τὴν ἐπανάστασιν ὡς ἀρχήν. Γνωστὰ δ' εἶνε τὰ ἀποτελέσματα τῶν καθημερινῶν μεταβολῶν· ἡ σύγχρονος ἱστορία, καὶ ἰδίᾳ ἡ γαλλικὴ, παρέχει διδακτικώτατα παραδείγματα τῆς αὐθαιρέτου, ἐξ ὑποκειμένου καθ' ὀλοκληρίαν, δημιουργίας τοῦ καθεστώτος. Εἶνε ἀληθές τοῦτο· τὰ μεγάλα ἱστορικὰ προβλήματα δὲν λύονται αὐτοσχεδίως, ἐν μέσῳ τῶν ἐμπαθῶν συζητήσεων τῶν βουλευτηρίων, ἢ ἐπὶ τῶν δημοσίων ἀγορῶν, ὑπὸ τὸν στιγμιαῖον ἐνθουσιασμὸν μικρᾶς ἢ μεγάλης πλειονοψηφίας.

Ὁ λαὸς ἐκεῖνος, ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας τοῦ ὁποίου ὁ Ροβεσπιέρρος δι' ἐνὸς λόγου κατήργει τὸν ὑπάρχοντα Θεόν, ἔν' ἀνακηρύξῃ ἀντ' αὐτοῦ τὸν Λόγον, ἀπεδέχετο αὐθις μετ' ὀλίγον τὸν αὐτὸν Θεὸν τοῦ καθολικισμοῦ· ὁ λαός, ὁ βάψας τὰς χεῖρας εἰς τὸ αἷμα τοῦ τρόμου, ἦτο ἐπίσης ὁ συντελέσας εἰς τὸ πολιτικὸν τόλμημα τοῦ Βοναπάρτου, ὁ προσκυνήσας αὐτὸν ὡς δεσπότην, βραδύτερον δ' ἀποδεχθεὶς αὐθις τὴν παλινόρθωσιν. Τοιοῦτος ἀποκλειστικὸς κοινωνικὸς παράγων, δίκην Πρωτέως μεταβαλλόμενος, οὐδὲν σταθερὸν δύναται νὰ δημιουργήσῃ. Ἀναγνώρισις δὲ πάνδημος τῆς ἀρχῆς, ὅτι εἰς αὐτὸν ἀνήκει πᾶσα ἱστορικὴ πρωτοβουλία, θέλει ἀποδείξῃ διὰ πολλοστὴν φοράν, ὅτι πολλαπλασιάζονται μὲν τὰ διδάγματα τῆς πείρας, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἡ φρόνησις τῶν ἀνθρώπων.

Η'.

Τὸ κοινωνικὸν ζήτημα, ἂν δὲν μελετηθῇ ἀπαθῶς, θέλει ἀπολήξῃ εἰς καταστροφὴν. Ἡ ἐπανάστασις τῆς Κοινότητος τῶν

Παρισίων κατέδειξε μέχρι τίνος σημείου δύναται νὰ προβῆ κοινωνικὴ τάξις, ὑπὸ τοῦ μίσους μόνον καὶ τῆς ἐκδικήσεως ἐλαυνομένη. Ἐπὶ τὰ ἴχνη δ' αὐτῆς ἐβάδισαν ὡσαύτως οἱ ἐν τῇ ἰσπανικῇ Καρθαγένῃ ἐξεγερθέντες ἀναρχικοὶ μετὰ τινα χρόνον. Πανταχοῦ ὁ κοινωνισμὸς, ἔτι δ' ἐνεργότερον ἢ Ἄναρχία, καθίσταται ὡσημέραι θέμα συζητήσεων καὶ προσηλυτιστικῆς ἐργασίας. Δεινὸς διεξάγεται ἀγὼν. Ἐντεῦθεν μὲν παρίσταται τὸ κεφάλαιον, ἐκεῖθεν δὲ ἡ ἐργασία. Ἡ συμφιλίωσις οὐδαμοῦ ἐπιφαίνεται, ὡσεὶ ἦτο πεπρωμένον ἢ ἀνθρωπότης νὰ λύη τὰ ἐν τῷ βίῳ αὐτῆς ἀναφυόμενα προβλήματα οὐχὶ ἐν πεφωτισμένη συνειδήσει καὶ γαλήνῃ, ἀλλὰ διὰ τοῦ πυρός καὶ τοῦ σιδήρου, τῆς καταστροφῆς καὶ τῆς ἐρημώσεως.

Ἐν τοιαύτῃ ἀπορίᾳ διατελεῖ τὸ νεώτερον κοινωνικὸν πνεῦμα. Πάλῃ ἀπανταχοῦ ιδεῶν, συστημάτων, ἀντιθέτων ροπῶν καὶ συμφερόντων. Ἀλλὰ τί παρασκευάζει ἡ ἰσχυρὰ αὕτη ζύμωσις; Ὅποια νέα ἰδέα, ἔνοπλος Ἀθηνᾶ, θέλει ἐκπηδήσῃ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τῆς ἀνθρωπότητος;

Πᾶσα νέα ἰδέα, παρασκευάζουσα ἀλλοίωσιν τοῦ ὑφισταμένου ἱστορικοῦ κόσμου, ὀφείλει νὰ διέλθῃ διὰ δοκιμασιῶν, πρὶν ἢ καταστῆ καθολικὴ ἰδέα τῆς ἀνθρωπότητος· δὲν ἐπιτυχάνονται ἀνωδύνως αἱ κατακτήσεις αὐτῆς. Ἐπεταὶ ἐκ τούτου, ὅτι δὲν ὀφείλομεν ν' ἀπελπίζωμεν, ἔνεκα τῶν τοιούτων ἐκτρόπων φαινομένων, παρομαρτούντων τῇ ἐξελίξει καὶ πραγματώσει τῆς ἰδέας.

Αὕτη ἐμφανίζεται πολλάκις, ὡς ἡ ὠραία ἐκείνη νύμφη, περὶ ἧς θαυμασίαν ποιεῖται διήγησιν ὁ Ἀριόστος, ὑπὸ τὴν μορφήν δηλητηριώδους ὄφειως κατὰ τινὰς περιστάσεις. Καὶ τοὺς μὲν φιλίως πρὸς αὐτὴν προσενεχθέντας ἐλεεῖ καὶ φιλοδωρεῖ· τοὺς δὲ ἐχθρικῶς στερεῖ πάσης εὐσπλαγχνίας. Οὕτως

ἐξελίσσεται ἢ ἐλευθερία, πρὶν ἢ κατανοηθῆ τέλεον καὶ τύχη ὀριστικῆς πραγματώσεως.

Ὁ γερμανικὸς κόσμος, μόλις ἐξεγερθεὶς ἀπὸ τοῦ ὕπνου μακρᾶς δουλείας, παρίσταται ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἱστορικῆς δράσεως τεθαμβωμένος, παραπαίων, μὴ κεκτημένος πλήρη συνείδησιν τῶν πολλαπλῶν αὐτοῦ δικαίων καὶ καθηκόντων. Τὸ κράτος καὶ τὸ ἔθνος ἀμιλλῶνται ἐν τῇ παρεκβάσει ταύτῃ. Πανταχοῦ τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους ἐκδηλοῦται τὸ μῖσος καὶ ἡ ἀντιπάθεια· ἡ δὲ συμφιλίωσις οὐδαμοῦ ἐπιφαίνεται. Πᾶσαι αἰ κοινωνικαὶ τάξεις προσφέρονται ἀλλήλαις ἐχθρικώτατα· καθ' ὅσον δὲ ἡ κρατοῦσα τάξις, ἡ διὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐκπροσωπούμενη, καθίσταται βιαία ἐν τῷ κατὰ τῶν ἐπαναστατικῶν ἰδεῶν ἀγῶνι, ὃν τοσοῦτον ἀμειλίκτως διεξάγει, κατὰ τοσοῦτον καὶ ἡ ἐξέγερσις τοῦ κοινωνισμοῦ ἐκδηλοῦται ἰσχυροτέρα καὶ βιαιοτέρα. Ἄδηλον ἐπὶ τίνα θέλει κλίνῃ ἡ ὀριστικὴ νίκη. Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι οἷονδῆποτε τῶν ἀντιπάλων εὐνοήση ἢ ἐπιτυχία, ἡ νίκη ἔσται Καδμεία διὰ τὴν Γερμανίαν.

Ἀπατᾶται ὁ κοινωνισμὸς φρονῶν, ὅτι διὰ τῆς πανακειίας τῶν θεωριῶν αὐτοῦ θέλει θεραπεύσῃ καὶ ζωογονήσῃ τὸν νοσηρὸν ὀργανισμὸν τῆς γερμανικῆς κοινωνίας· ἀλλ' ἐπίσης καὶ οἱ περὶ τὸ ἐπίσημον καθεστῶς πλανῶνται, νομίζοντες, ὅτι διὰ τῆς βιαίας καυτηριάσεως τοῦ ἔλκους τοῦ κοινωνισμοῦ θέλει ἀναλάβῃ ἡ Γερμανία πλήρη ζωὴν καὶ ἐνέργειαν. Μεταξὺ τοῦ καισαρικοῦ συστήματος, τοῦ ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορίας ἐκπροσωπούμενου, καὶ τῆς κοινωνιστικῆς ἐπαναστάσεως τῶν ἄκρων μερίδων, ὑπάρχουσι μέσαι ἰδέαι, λογικώτεραι καὶ ζωτικώτεραι· μόνον δὲ τῇ ἐπικουρίᾳ καὶ τῇ ἀρωγῇ τούτων δύναται νὰ σωθῇ τὸ γερμανικὸν ἔθνος ἀπὸ τοῦ ἐπαπειλοῦντος αὐτὸ κινδύνου τοῦ δεσποτισμοῦ ἢ τῆς ἀναρχίας. Ὁ θρίαμβος τῆς

ἐλευθερίας θέλει θέσῃ τέρμα εἰς τὰς ὑπερβάσεις τῶν ἀντιθέτων κομμάτων.

Ἡ νέα γερμανικὴ αὐτοκρατορία τότε μόνον δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ ἱστορικὸν αὐτῆς καθῆκον, ὅταν ἀναγνωρίσῃ καὶ σεβασθῇ τὴν πολιτικὴν τοῦ ἔθνους ἐλευθερίαν. Μόνον οὕτω δύναται νὰ προφυλάξῃ αὐτὸ ἀπὸ τῶν ἐπικειμένων, ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν, κινδύνων.

Καιρὸς, ὅπως ἡ γερμανικὴ ἐπιστήμη καὶ φιλοπατρία ἀνανήψωσι τῆς πλάνης καὶ ἐξεγερθῶσι τοῦ ληθάργου, ἐν ᾧ ἀπό τινος χρόνου διατελοῦσιν. Ἡ γερμανικὴ ἐπιστήμη, ἐν τῶν εὐγενεστάτων προϊόντων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ἀφ' ἧς τοσαῦτα ἔλαβε διδάγματα ἢ σύγχρονος εὐρωπαϊκῆ κοινωνία, ἅς διαφωτίτῃ προσηκόντως καὶ ἐπισταμένως τὸ ἔθνος, οὐ αὐτοδικαίως τυγχάνει καθηγεμῶν καὶ διδάσκαλος· ἀλλὰ παραλλήλως αὐτῇ δέον νὰ βαδίσῃ συμπράττουσα καὶ ἡ γερμανικὴ φιλοπατρία. Τὸ ἀπασχολοῦν σήμερον τὸ γερμανικὸν ἔθνος κοινωνικὸν ζήτημα δὲν εἶνε ζήτημα θεωρίας, σχολῆς· εἶνε ζήτημα πραγματικόν, δημοσίας τάξεως. Περισκεμμένη καὶ ἐμβριθής, ἄνευ ἐμπαθείας λύσις δύναται νὰ ἐπαναγάγῃ τὴν ἐκλιποῦσαν ἁρμονίαν μεταξὺ τῶν ἀντιμαχομένων δυνάμεων, ἧς ἄνευ ἡ κοινωνία δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ.

Ἡ ζωνρὰ ζύμωσις, ἡ ἐκδηλουμένη ἀπὸ τινος χρόνου ἐν τῷ βίῳ τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους, τὸ ὁσημέραι εὐρύτερον καθιστάμενον χάσμα μεταξὺ κυβερνήσεως καὶ λαοῦ, εἶνε τοσαῦτα δυσοίωνα σημεία ἐν τῷ ὀρίζοντι τοῦ μέλλοντος. Ἡ τε ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς αὐτοκρατορίας, τὰ αὐθαίρετα ἐν πολλοῖς μέτρα κατὰ τῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἀντιπάλων αὐτῆς, ἡ ὑπερφίαλος στάσις τῆς τε ἐπισήμου καὶ τῆς ἀνεπισήμου Γερμανίας πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς λαούς, ἡ καταφρόνησις τῶν διεθνῶν νόμων, ὑποδηλοῦσιν, ὅτι ἡ νέα Γερμανία

ἤκιστα ἐμφορεῖται εὐγενῶν ἰδεῶν, ἅς καταφρονεῖ πρὸ τῶν εὐτελεστάτων συμφερόντων.

Δὲν προβαίνω περαιτέρω. Ἄρέσκομαι εἰσέτι νὰ πιστεύω εἰς τὴν σῶφρονα καὶ γενναίαν φύσιν τοῦ γερμανικοῦ κόσμου, εἰς τὸν ἰδανικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα, εἰς τὰς ὑψηλὰς ὀρμάς, αἵτινες τοσάκις ἐξεδηλώθησαν ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Τούτους τοὺς ἐφεστίους δαίμονας ἐπικαλουμένη ἡ Γερμανία, ὀφείλει νὰ μεταβάλη τὴν κρατοῦσαν ὑπερφίαλον αὐτῆς πολιτικὴν, ἀποδεχομένη τὸ νέον πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν δικαιωμάτων ἀτόμων τε καὶ ομάδων. Αἱ πολεμικαὶ δάφναι, ἐφ' αἷς τοσοῦτον ἐναβρύνεται, μαραίνονται, ἐκλείπουσιν, ὡς ὁ καπνὸς τῶν πυροβόλων, ὑπὸ τὸν δοῦπον τῶν ὀπείων αὐταὶ ἐβλάστησαν, πρὸ τῆς αὐστηραῆς ἐτυμηγορίας τῆς ἱστορίας, ἣτις εἶνε ἡ ἐκδήλωσις τῆς ἀνθρωπίνης δικαιοσύνης· ἀλλ' αἱ δάφναι τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐλευθερίας εἶνε ἀμάραντοι· ριζοβολοῦσι διὰ τῆς ἐπιστήμης καὶ κρατύνονται διὰ τῆς ἐργασίας. Τὸν θρίαμβον τῆς πολεμικῆς δόξης ἐνόησεν ἤδη πιθανῶς ἡ Γερμανία, τὴν πικρίαν τῶν δαφνῶν μόνον ἀπορροφήσασα, ἤκιστα δ' ἀπολαύσασα τῆς ἐκ τῆς νίκης ἡδονῆς· αἰσθάνεται ἴσως τὴν συνείδησιν βεβαρημένην ἐκ διαπραχθεισῶν ἀδικιῶν. Ἐν τούτοις, παρὰ τὰς πλάνας αὐτῆς, ἐλευθέρα καὶ σῶφρων δύναται νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ διαπραχθέντα ἀδικήματα τότε μόνον, ὅποτεν αὐτῇ, ἡ ἀποκαλύψασα εἰς τὸν νεώτερον κόσμον τοσαύτας μεγάλας σκέψεις, ἀποσειούσα τὸν πιέζοντα αὐτὴν Ἐφιάλτην τῶν ἀπαισιῶν ὀνείρων καὶ πόθων, παράσχῃ εἰς τὴν πεπολιτισμένην ἀνθρωπότητα ἀληθὲς κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ ὑπόδειγμα, σύμφωνον πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς συγχρόνου ἠθικότητος, τῆς διὰ μεγάλων ἀγώνων καὶ θυσιῶν ἐπιτευχθείσης ἐλευθερίας.

